

Det kongelige justis- og
beredskapsdepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår dato: 18.11.2014 **Vår ref.:** 14/00327-7 **Saksbehandler:** Anna Sollien
Deres dato: 22.8.2014 **Deres ref.:** 12/2969

Høringsnotat- forslag til ny våpeninstruks for politiet

Innledning

Viser til høringsnotat av 18.8.14, og utkast til ny våpeninstruks for politiet.

Politiets Fellesforbund (PF) vil i dette dokumentet belyse noen generelle og konkrete betraktninger om forslag til endringer.

Forslagene til endringer er generelt sett en ønsket og god utvikling fra dagens våpeninstruks. PF er i all hovedsak positive til endringsforslagene og støtter i hovedsak beskrivelsene i høringsnotatet. PF ønsker likevel å komme med noen innspill og forslag til endringer.

De foreslåtte endringene er som «Myhrer utvalget» selv beskriver, overordnet og generelle. PF mener dette stiller krav om at Politidirektoratet lager utfyllende retningslinjer, direktiver og sikkerhetskrav.

PF mener det er positivt at Justisdepartementet ønsker å gi politiet fullmakt til en lokalt tilpasset våpenpraksis, men mener det er problematisk at myndigheten skal begrenses til spørsmål om generell bevæpning i enkelte distrikt.

Fremtidens politi skal bli i enda bedre i stand til å løse samfunnsoppdraget. God ledelse, kvalitet og kompetanse skal finnes i det ytterste leddet hvor publikum bor og oppholder seg. Publikum har samme krav på trygghet, lov og orden enten de bor i by eller bygd. Generell bevæpning må gjelde for hele landet og ikke bare for enkelte distrikt. Dette utdypes nærmere i punkt om endringer i bevæpningspraksis.

PF mener at bruk av mindre dødelige våpen som elektrosjokkvåpen må utredes nærmere. PF støtter de operative miljøene som mener at elektrosjokkvåpen er av "mindre dødelig art" enn skytevåpen. Dette våpenet vil være et lempeligere middel og derfor en nedtrapping av maktmiddel.

Trening for operativt mannskap innenfor de ulike innsatspersonell (IP) kategoriene har økt de senere årene. PF mener dette er en riktig og nødvendig utvikling.

Avgangsstudenter ved Politihøgskolen (PHS) som har bestått eksamen, tilfredsstillende krav til IP4 mannskap. Dette er en positiv utvikling som viser økt kvalitet og kvantitet på våpenopplæring og trening ved PHS.

I 2012 mottok Justis og Beredskapsdepartementet en delrapport om behovet for fremskutt lagring og personlig våpen. Som følge av denne ble det gjort endringer i våpeninstruksen i 2013, hvor fremskutt lagring av ett og to-håndsvåpen ble gjort obligatorisk. Dette var en nødvendighet for at tjenestemenn på en bedre måte enn tidligere, skal ha tilgang til våpen når situasjonen krever rask tilgang til våpen.

Generelle betraktninger om politiets rolle i samfunnet

Samfunnet er i endring og kriminalitetsbilde utvikler seg. Politiet er samfunnets maktapparat i fredstid.

Politiet skal være mer enn et aksjonspoliti. PF er opptatt av at publikum skal være i fokus. Nærhet til befolkningen er avgjørende for at norsk politi blir bedre rustet til å løse sitt samfunnsoppdrag. Forebygging av kriminalitet, bekjempelse av hverdagskriminalitet og evne til å håndtere akutte og større hendelser - skal politiet være i stand til å håndtere. I flere av disse situasjonene er våpen nødvendig for å ivareta publikums trygghet. Dette har også stor betydning for politiansattes sikkerhet.

Politiet er avhengig av befolkningens tillit for å kunne løse samfunnsoppdraget. PF ønsker å bygge framtidens politi på følgende målbilde:

1. Publikum må oppleve et politi som har høy bevissthet på forebygging
2. Publikum må oppleve lav terskel for å komme i kontakt med politiet
3. Publikum må treffe politiet når de tar kontakt
4. Publikum må ha nærhet til politiet og kvalitet på tjenestene de ønsker utført
5. Publikum må oppleve respons når de tilkaller politiet

PF mener at politiets omdømme og tillit skapes i det direkte møtet mellom den enkelte medarbeider og publikum. Dette er en erkjennelse av at politiets samfunnsoppdrag løses gjennom en styrking av det lokale politiet. Politiet må ledes lokalt og i samhandling med resten av samfunnet.

Generelle betraktninger og innspill til høringsnotatet

Generell bevæpning

«Myhrer utvalget» som har levert sin innstilling var avgrenset mot spørsmålet om generell bevæpning av politiet. PF mener det var lite fremtidsrettet at utvalget ble begrenset mot spørsmålet om generell bevæpning av politiet. Aktuelle og sentrale argumenter for dette er å gi publikum nødvendig beskyttelse og for tjenestemenns sikkerhet.

Sommeren 2014 opplevde Norges befolkning usikkerhet som følge av den økte terrortrusselen mot Norge. Publikum opplevde å ha bevæpnet politi kontinuerlig tilstede.

November 2014 er det et økt trusselnivå mot ansatte i politi, forsvar og politikere. Sikkerhetstiltak er satt inn for å beskytte disse gruppene.

Endring av våpeninstruksen sitt virkeområde jf. høringsnotatet pkt. 3.1

Det synes fornuftig å skille mellom ulike typer virkemidler for maktanvendelse. «Myhrer utvalgets» tilrådning støttes.

Vi mener det er behov for å få på plass ny regulering av slagvåpen og OC-pepperspray.

«Myhrer utvalget» har konkludert med at det ikke er noe klart behov for innføring av elektrosjokkvåpen (taser). PF er av den oppfatning at spørsmålet om innføring og bruk av elektrosjokkvåpen må utredes nærmere.

PF mener i likhet med mange i de operative miljøene, at elektrosjokk våpen er av "mindre dødelig art" enn skytevåpen. Vi mener «Myhrer-utvalget» konkluderer på for tynt grunnlag når de viser til erfaring fra andre land, hvor tilgang til elektrosjokkvåpen fører til økt bruk av inngripende maktmiddel fra politiets side. Videre at det ikke er dokumentert et klart behov for et slikt maktmiddel i politiet. PF mener at elektrosjokkvåpen kan være et lempeligere middel og derfor være disponibelt for bruk i politiet. Spesielt gjelder dette hvor avstanden til gjerningsmannen er slik art at skytevåpen ikke er hjemlet, eller at avstanden er så stor at lempeligere maktmiddel, slik som pepperspray og batong ikke er egnet eller effektivt.

PF mener at elektrosjokkvåpen vil kunne forbedre oppdragsløsningen, samt øke sikkerheten for både gjerningsmann, publikum og tjenestemenn.

Forslag til endringer av våpeninstruksen sin rettslige forankring jf. pkt. 3.2

PF mener at det er riktig å ha et bevisst forhold til samhandling, samvirke og prinsipielle skillelinjer mellom Politi og Forsvar, og at det av denne grunn er formålstjenlig at våpeninstruksens rettslige forankring derfor skal besluttes ved Kongelig resolusjon.

En endring av fullmakter fra departement til Politidirektoratet støttes. Vurderingen av hensiktsmessige valg av våpen og ammunisjon er i hovedsak faglige og taktiske spørsmål. PF er av den oppfatning at beslutninger som fattes på dette nivået styrker sikkerhetsperspektivet for publikum og ansatte.

Endring av bevæpningskompetanse jf. høringsnotatet pkt. 3.3

PF støtter forslaget om at bevæpningsmyndigheten flyttes fra politisjef til operasjonsleder. I kritiske hendelser hvor bevæpning må vurderes er tidsfaktoren av avgjørende betydning. Beslutning om bevæpning er i hovedsak basert på situasjonen, faglige og taktiske vurderinger.

PF ønsker å være fremtidsrettet. Fremtidige endringer i norsk politi av både innhold, rolle og struktur, vil kunne reise spørsmål om det vil være mest hensiktsmessig at bevæpningsmyndighet gis til innsatsleder på stedet.

PF ønsker å komme med innspill til endringer i instruksens § 4, som definerer at operasjonsleder skal være tilsatt i en funksjon som operasjonsleder. En aktuell problemstilling er at flere distrikter, på grunn av bemanningssituasjonen, ofte benytter annet personell enn faste tilsatte operasjonsledere i funksjonen som operasjonsleder. Eksempelvis benyttes innsatsledere, UEH-leder og eller andre operatører når dette er påkrevd. Dette er personell med relevant og kvalifisert kompetanse til å fylle rollen som operasjonsleder. Vi foreslår at "tilsatt" erstattes med "beordret som" eller tilsvarende.

Vilkår for å bruke skytevåpen, jf. høringsnotatet pkt. 3.4, jf. forslag til ny våpeninstruks § 12 og 13.

Det er viktig med en sterk kobling til menneskerettskonvensjonens artikkel 2. Derfor støttes forslagene som medfører å fjerne «...vesentlig skade på eiendom...», og «umiddelbar» pågripelse.

Det er grunn til å vurdere nærmere hva virkningen av et skjerpet sannsynlighetskrav kan innebære. Innføring av «stor grad av sikkerhet» kan medføre at terskelen for våpenbruk blir for høy. Dette kan videre skape usikkerhet om pågripelsen skal gjennomføres eller ikke. I gitte situasjoner kan dette redusere sikkerheten for tjenestepersoner ved pågripelse, og/eller øke risikoen for omgivelsene dersom gjerningspersonen ikke pågripes.

Forslag til ny instruks benytter begrepet "grov integritetskrenkelse", jf. § 13, 1a & b. Begrepet er ikke selvforklarende og det vil være nødvendig med god opplæring og forklaring i kommentardelen av instruksen. Videre bør det sees på muligheten for å legitimere varselskudd lavere enn et rettet skudd, slik at dette står mer i sammenheng med maktpyramiden. Slik det fremgår i forslag til ny instruks, er vilkårene like for rettet skudd og varselskudd. PF er av den oppfatning at det bør være mulighet for å benytte varselskudd tidligere enn rettet skudd, for å avverge handlingen til gjerningspersonen. Med bakgrunn i dette mener vi at vilkåret for varselskudd bør skilles fra vilkåret om rettet skudd.

I forslaget til ny instruks benyttes begreper som "bruk av våpen" og "trues med våpen". Dette oppleves som om tolkningen varierer ut i fra bestemmelsen den er brukt i. PF mener at begrepene "bruk av våpen" og "true med våpen" må nærmere klargjøres og defineres, da dette også er rapporteringskrav i forhold til bevæpningsrapporter.

Forankring av Forsvaret sin våpenbruk ved håndhevelsesbistand, jf. høringsnotatet pkt. 3.5

Norsk politi er samfunnets maktapparat i fredstid. Prinsipielt er dette viktig å presisere i forbindelse med håndhevingsbistand fra Forsvaret.

Departementet stiller spørsmål om politiets våpeninstruks bør inneha faste regler for hvilke skytevåpen Forsvaret kan benytte ved håndhevelsesbistand.

Forsvaret er i all hovedsak oppsatt med andre typer våpen enn politiet. Bistand fra Forsvaret til politiet bør leveres av den avdeling som er best egnet til å løse oppdraget. Bistandsavdelingen bør derfor ikke innskrenkes av at avdelingen ikke er oppsatt med våpen som er forhåndsgodkjent av politiet. PF mener at det ikke skal defineres forhåndsgodkjente våpentyper for Forsvaret i ny våpeninstruks.

Forsvaret trener på og praktiserer en mer restriktiv bruk av skytevåpen for oppdragsløsning i fredstid og PF mener at Forsvaret sin våpeninstruks også kan gjelde ved håndhevingsbistand.

Rapportering av våpenbruk, jf. høringsnotatet pkt. 3.6

PF støtter forslaget om at rapportering ved våpenbruk ikke skal kunne benyttes som bevis i en eventuell etterforskning eller straffeforfølgning av tjenesteperson. Det kan være en utfordring å legge til rette for en god rapporterings- og læringskultur i organisasjonen, samtidige som at man er underlagt en etterforskning av Spesialenheten.

Det bør etableres gode rutiner som kan gi tilfredsstillende rapportering og læring, uten at dette blandes sammen med etterforskning og fare for selvinkriminering. Juridiske og prinsipielle avklaringer må på plass for å avklare hvorvidt en egenrapport fra en tjenesteperson kan holdes tilbake eller ikke brukes i etterforskningen hvis tjenestepersonen har brutt lov eller forskrift. Dette skillet må tydelig fremgå i våpeninstruksen.

Instruksen viser videre kun til at rapportering ikke skal benyttes i en eventuell straffesak mot tjenestepersonen. Det er ikke omtalt eventuelle administrative reaksjoner mot tjenestepersoner ved klanderverdig opptreden. PF mener dette må avklares nærmere.

Endring i bevæpningspraksis, jf. høringsnotatet pkt. 4.3

Det er positivt at Justisdepartementet ønsker å gi politiet fullmakt til en lokalt tilpasset våpenpraksis, men mener det er problematisk at myndigheten skal begrenses til spørsmål om generell bevæpning i enkelte distrikt.

Norsk politi skal være enhetlig med lokal autonomi og handlingsrom. Hovedreglene for bevæpning må være ensartet for hele etaten. Dette synet underbygges godt i høringsnotatet og støttes med stor tyngde. Innføring av generell bevæpning av politiet må gjøres samlet for hele landet.

Det er svært uheldig at det i utkast til ny våpeninstruks i § 8 gis anledning til å bevæpne personer uten godkjenning. PF er opptatt av at det skal gis nødvendig, tilstrekkelig og god opplæring for operativt mannskap. Det er stort skadepotensiale forbundet med våpen. Derfor må det stilles strenge krav til mannskap som skal bruke våpen i tjenesten. Sikkerheten skal ivaretas og arbeidsgiver har et stort ansvar for å tilrettelegge for trening og sertifisering.

I debatten har det blitt fremholdt argumenter om at generell bevæpning kan gi foranledning til og legitimere en økt bevæpning hos kriminelle grupperinger. Dette gjelder grupperinger som allerede er bevæpnet og hos tidligere ubevæpnede kriminelle. Dersom det er hold i dette argumentet, vil enkelte distrikter få dårligere forutsetninger med differensiert bevæpning enn ved dagens løsning.

Tjenestepersoner flytter på seg, både mellom distrikter og funksjoner. En differensiering vil gi betydelige konsekvenser for opplæring og praksis som igjen kan få følger for tjenestepersoners sikkerhet.

Hvem som er første enhet på stedet i en akutt situasjon er ofte tilfeldig. Det vil være uheldig at tjenestepersoner i samme type tjeneste gis ulik mulighet for å ivareta egen og publikums sikkerhet ved differensiert bevæpning.

Differensiert bevæpning kan i ytterste konsekvens føre til forvirring og uforutsigbarhet blant tjenestepensjoner og publikum.

Økonomiske og administrative følger jfr. høringsnotatet pkt. 5

Det konkluderes i høringsnotatet med at det ikke vil få økonomiske konsekvenser med ny våpeninstruks.

Det er viktig at det lages nye og utfyllende instruks, samt at eksisterende revideres. PF er opptatt av at dette gjøres i tråd med innføring av ny våpeninstruks, og som høringsnotatet beskriver vil dette kreve ressurser og få økonomiske følger.

Politiet har gjennom grunnutdanning, erfaring, årlig trening og sertifisering et godt grunnlag for å håndtere væpnede oppdrag. Selv om politiets treningstimer for skarpe oppdrag har økt i mengde for de ulike IP kategoriene, vil det antas at en generell bevæpning kan føre til at det blir aktuelt å gjøre om gjeldene krav til opplæring og sertifisering. Dette antas å ha økonomiske følger.

Materiell som våpen og annet utstyr vil få større slitasje ved hyppigere og langvarig bevæpning. Flere godkjente mannskap vil ha behov for trening og utstyr. Det må fortløpende vurderes behov for endringer av verneutstyr, og med en endret praksis for bevæpning og våpenbruk vil dette få økonomiske konsekvenser.

Kommentarer til noen av paragrafene i forslag til ny våpeninstruks

§ 4 - Definisjoner

- Mindre dødelige våpen som elektrosjokkvåpen (taser) bør omfattes av instruks
- *Operasjonsleder*. Det foreslås å endre teksten til «den som er **beordret** i funksjonen».

§ 8 - Generelle krav

I nr. 1 beskrives krav om gyldig godkjenning, men åpner samtidig for at andre kan bevæpnes. PF mener at dette er uheldig og at mannskap som benyttes skal ha rett kompetanse for å kunne bevæpne seg.

§ 9 - Skytevåpen

I arbeidsgruppens forslag kan ikke alle politisjefer bevæpne sine ansatte.

Skytevåpen kan være nødvendig for å løse oppdrag, og for å ivareta tjenestemanns sikkerhet. Arbeidsgiver med ansvar for ansatte i operativt arbeid som kan medføre bevæpning, bør ha fullmakt til å bevæpne eget personell. Det kan være en sikkerhetsrisiko hvis det i motsatt fall blir høy terskel for bevæpning for noen grupper. Det foreslås derfor at alle politisjefer som har arbeidstakere som er godkjent for bevæpning, gis mulighet til å bevæpne egne ansatte.

Ny paragraf – mindre dødelige våpen

Det er behov for å vurdere mindre dødelige våpen som et lempeligere alternativ til skytevåpen. Det må i tilfelle omtales i egen paragraf.

§ 12 – Generelle rammer for bruk av våpen

I nr. 4 omtales varselskudd. Det kan være vanskelig å avfyre varselskudd uten at det medfører materiell skade. Det foreslås derfor å endre teksten til *“...skal rettes slik at personskade ikke oppstår.”*

PF mener at det vilkåret for varselskudd bør skilles fra vilkåret om rettet skudd, viser til innspill under punkt 3.4.

§ 13 – Vilkår for bruk av skytevåpen

Nr. 1 a- grov “integritetskrenkelse”, det er uklart hva som ligger i dette og det er behov for å beskrive dette nærmere i utfyllende kommentarer til våpeninstruks. Viser til betraktninger og innspill under punkt 3.4.

Nr. 1 b ii – stilles et åpent spørsmål om begrepet “stor grad av sikkerhet” kan skape for høy terskel for våpenbruk som kan medføre en økt risiko, dersom gjerningsmannen ikke pågripes. Det vises også her til innspill og betraktninger som nevnt i punkt 3.4.

§ 19 – Egenrapportering

Juridiske og prinsipielle avklaringer må på plass for å avklare hvorvidt en egenrapport fra en tjenesteperson kan holdes tilbake eller ikke brukes i etterforskningen hvis tjenestepersonen har brutt lov eller forskrift. Dette skillet må tydelig fremgå i våpeninstruksen.

Det må avklares nærmere eventuelle administrative reaksjoner mot tjenestepersoner ved klanderverdig opptreden. Det vises til innspill og betraktninger under punkt 3.6.

Med vennlig hilsen

Politiets Fellesforbund

Sigve Bolstad
Forbundsleder

Anna Sollien
Forbundssekretær